

KARDOS SÁNDOR

**A MAGYAR KATONAI BÜNTETŐJOG MÚLTJA
ÉS JELENE**

(PhD ÉRTEKEZÉS TÉZISEI)

**MISKOLC
2002**

I.

A MUNKA TÁRGYA

A magyar katonai büntetőjogról, illetve a katonai-bírószági szervezetről ezideig teljeskörű feldolgozás még nem készült.

A katonai büntetőjog – egyes, és végül is nehezen vitatható felfogások szerint – csak néhány évszázada, a folyamatosan együttlévő, állandósult hadseregek megalakulása óta létezik. Jóllehet mindenki tudja, hogy a társadalmi együttélés több ezer éves fennállása, sajnos nem nélkülözte az egymással, egyik törzsnek a másik törzsszel, majd később az egyik államnak a másik állammal szemben létrejövő fegyveres konfliktusait. A háborút, mert végül is arról van szó, a katonák vívták. A történelmi idők kezdetén – erre elkülönült szervezet nem lévén – valamennyi arra alkalmas férfi, egyéb „kötelezettségei” mellett, katona is volt. Nyilvánvalóvá vált azonban, hogy ebben a „szerepben” más mércével, más módon és esetleg a hétköznapihoz képest más törvények szerint mérik teljesítményét. Pedig így van, ha katonának állunk, akkor azoknak az elvárásoknak kell megfelelnünk.

Az erre irányuló jogi szabályozás, mint ahogy minden más területen is, fokozatosan, folyamatos fejlődés útján jött létre.

A dolgozat igyekszik bemutatni, hogy a katonai igazságtétel, majd később egyre szervezettebb keretek között megjelenő és kialakuló katonai bíraskodás hogyan és milyen módon fejlődött. A téma nagy terjedelme bizonyos korlátokat állít fel. Erre figyelemmel ebben a dolgozatban elsősorban az adott korban meglévő jogi szabályozást kívánjuk bemutatni, és nincs lehetőség – talán majd más alkalommal – a konkrét ítélkezési gyakorlat elemzésére. A szorosán vett jogi szabályozáson belül is el kellett döntenünk, hogy a hangsúlyok hová, melyik korszakra kerüljenek, hol indokolt viszonylag részletesebb tájékoztatást adni.

Ezt szem előtt tartva azt a megoldást választottuk, hogy mivel a Mohács előtti Magyarországon – mai fogalmaink szerinti – állandó hadsereg még nem volt, ezért a korszak témához kapcsolódó és a katonai igazságtételhez kötődő szabályairól csak röviden adunk áttekintést.

Ezt követően kerül sor a XVI. és XVII. század, és a már máshol viszonylagos feldolgozottságban bíró Rákóczi-szabadságharc katonai igazságszolgáltatásának bemutatására. A téma részletesebb kidolgozása az állandó hadsereg felállításától számított időszaktól kerül sor, és természetesen bemutatásra kerül az 1848-49-es szabadságharc katonai bíraskodása is. Ez utóbbival kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy viszonylag szintén rövid

terjedelemben kerül bemutatásra, mert a szabadságharc keretei között nyilván volt katonai bíraskodás, azonban az természetesen nem lehetett olyan, mint a konszolidált, békés körülmények között kialakított szervezet, mivel a forradalmi körülmények időszakában az anyagi és eljárásjogi alapelvek szinte szükségszerűen nem érvényesültek.

A dolgozat további része már alaposabb áttekintést ad, amely több szempontból is indokolt.

Az Osztrák-Magyar Monarchia idején, pontosabban még annak közjogi létrejötte előtt már 1855-ben életbe léptették egy császári pátenssel az osztrák katonai büntetőjogot, amely hazánkban igen hosszú ideig, gyakorlatilag 1930-ig hatályban volt. Ez már önmagában indokoltá teszi részletesebb elemzését és azt is, hogy ahol arra lehetőség nyílik, összehasonlítást tegyünk az 1878-ban életbe léptetett Csemegi-kódexszel.

1912-ben került kiadásra a közös hadsereg és a honvédség katonai büntető perrendtartása, amely önkéntelenül is kínálja az összehasonlítást az 1896. évi XXXIII. törvénnyel a büntető perrendtartással.

A katonai büntető anyagi jogot illetően az 1930-ban kiadott II. törvény a katonai büntető törvénykönyvről lényegében az első önálló és igazán magyar katonai büntető törvénykönyv. Jelentőségét és fontosságát természetesen nemcsak ez adja, hanem egyúttal az is, hogy abban megfogalmazott, általános és különös részi fogalmak egy része időtállóan bizonyult és számos helyen még hatályos jogunkban is fellelhető.

A dolgozatban foglalkozik a ma már kevesek által ismert, de korábban igen jelentős és fontos becsületügyi eljárással és többek között megismerkedhetünk olyan sajátos büntethetőséget kizáró okkal is, mint az úgynevezett tisztí fegyverhasználat joga.

A katonai anyagi jogra és bíraskodásra vonatkozó jogi szabályozást a dolgozat lényegében napjainkig tárgyalja, majd ezt követően kerül sor a hatályos jog – ugyancsak szükségszerűen rövid – ismertetésére, és egyúttal törekszik annak érzékeltetésére is, hogy a történeti fejlődés során kialakuló egyes fogalmak, eljárási megoldások továbbélése hol és milyen módon lelhető fel.

II.

A KUTATÁS MÓDSZEREI

Az értekezés alapvetően történeti jellegű, ezért a téma feldolgozása során a kronológiai megközelítést alkalmaztam. Úgy vélem, hogy a katonai büntetőjog története nem választható el az általános történeti tendenciáktól, politikai, államtörténeti eseményektől. Az értekezés

szerkezete ezért a magyar történelem főbb történelmi korszakait követi. Természetesen figyelembe kellett vennem a választott kutatási terület specialitásait is, így a jogtudományi elemző és összehasonlító kutatás metódusait is alkalmaztam. A büntetőjog e külön ágának bemutatása során az összehasonlító jogtudomány módszereit alkalmazva arra törekedtem, hogy az adott korszak elemzése során érzékelhető legyen a részbeni különbség és a kétségtelenül meglévő azonosság a büntető anyagi és eljárásjog tekintetében egyaránt.

A téma átívelő, kezdetektől napjainkig történő áttekintése önmagában is jelentős feladatnak bizonyult, ezért az ítélezési gyakorlat tudományos feltárására már nem kerülhetett sor. A kutatás módszerét viszont meghatározta, hogy a katonai igazságtétel anyagi jogának áttekintése és a katonai bírósági szervezet megoldásainak felvázolása szükségessé tette az adott történelmi korban létező fegyveres erő, majd később hadsereg szervezeti viszonyainak bemutatását. Ez nyilván nem jelenthette azt, hogy az értekezés hadtörténelmi jelleget öltson, viszont a katonai büntetőjog és az annak hatálya alá tartozó büntetőjogi katonának minősülő személyek, illetve katonai szervezetek között olyan szoros az összefüggés, hogy ez a kitekintés nem volt mellőzhető.

A választott téma ilyen módon történő megközelítését, a kutatási és feldolgozási módszerek megválasztását nehezítette, hogy hasonló tárgyú és horizontú feldolgozás még nem készült.

Törekedtem a rendelkezésre álló eredeti – Mohács előtti időszakban főleg latin nyelvű - források feldolgozására. A forráskiadványok és felhasználható szakirodalom feldolgozása során igyekeztem a releváns feldolgozásokat használni, jóllehet tudom, hogy 1526 előtt még önálló állandó hadseregről, és önálló katonai bírósági szervezetről nem beszélhetünk. A Corpus Iuris Hungarici azonban már önmagában is gazdag forrást adja a katonákkal szembeni büntetőjogi szabályoknak. Mindemellett a szakirodalomban is olyan meghatározó munkák álltak rendelkezésre Hajnik Imre, Bónis György, Degré Alajos, Varga Endre művei, amelyek a magyar bírósági szervezet és perjog lényeges kérdéseiről adnak tájékoztatást. A felhasznált irodalom révén erre a korszakra nézve is széles körű ismereteket lehetett összesíteni a katonákkal szemben folytatott igazságtétel különböző megjelenési formáiról. Jól hasznosítottam Zachar József hadtörténelmi műveit is.

A Mohács utáni Magyarországon a török elleni állandósuló háborúskodás, II. Rákóczi Ferenc szabadságharca és a XVIII. században kialakuló állandó hadsereg időszakától a meglévő törvények és egyéb jogforrások mellett bővebb irodalom áll rendelkezésre. A Hadtörténelmi Közleményekben, a Századokban, az Akadémiai Értesítőben közölt publikációkból jól követhető a végvárakban folytatott katonai bíraskodás, az állandó hadsereg

kialakulása, vagy a vegyes (tudniillik büntetőt és polgárit egyaránt) átfogó Iudicium Delegatum intézményének kialakulása.

Az egyre szélesebb körű szabályozás szinte kínálta az összehasonlítást az 1855. évi osztrák császári pátenssel kihirdetett Katonai Büntetőtörvénykönyv, a jóval korszerűbb elveken nyugvó Csemegi kódex, az 1912-ben elfogadott Katonai Büntetőperrendtartás és az 1896:XXXIII. tc. között. Az általános büntető anyagi és eljárásjoggal való folyamatos összevetés - ha nem is teljeskörű-végig vonul az értekezés egészén.

Elősegítette a kutatást, hogy az 1912. évi Katonai Büntetőperrendtartás, az első önálló magyar katonai büntetőtörvénykönyv nem minősül 1930. évi II. tc., az 1948-ban létrehozott anyagi és eljárásjogi törvények, a sok vonatkozásban új helyzetet teremtő 1989. évi jogi szabályozás terén a parlamenti (főrendiházi, felsőházi, alsóházi) anyag is rendelkezésre áll. A parlamenti viták jól érzékeltetik azt a társadalmi és szellemi háttérrel, amelyben a tárgybeli törvények születtek.

A források között igen jelentősek a Schultheisz Emil hadbíró vezérőrnagy és a büntető anyagi jog debreceni, majd szegedi professzorának hagyatékában fellelhető, eddig még nem publikált jegyzőkönyvek. Köszönet mindezt Schultheisz Emilnek, a jogász professzor nagybátyjának, hogy a hagyatékot nagylelkűen rendelkezésemre bocsátotta.

A hivatkozott dokumentumok közül a legértékesebb a Honvédelmi Minisztériumban 1919. februárjában tartott tanácskozásról készített eredeti jegyzőkönyv. Ebből kitűnik, hogy a magyar jogtudomány olyan meghatározó alakjai, mint Vámbéry Rusztem, Doleschal Alfréd és Juhász Andor a katonai bírászkodás szükséges és indokolt formáiról napjainkban is érvényesnek mondható álláspontot foglaltak el.

III.

A KUTATÁS EREDMÉNYEI, AZ EREDMÉNYEK HASZNOSULÁSA

A dolgozat rámutat arra, hogy a katonai bírászkodás szervezetének kialakulása során hosszú időn keresztül nem érvényesültek azok a garanciális elvek, amelyek a hatalmi ágak megosztásának érvényesítése folytán a polgári igazságszolgáltatás jellemzői lettek.

Közismert, hogy a polgári államépítés időszakában, követve a felvilágosodás korában a hatalmi ágak megosztásáról kialakított elveket, szinte evidenciaként jelentkezett a bírói hatalom elkülönülése, függetlenné válása a közigazgatástól.

A régi magyar alkotmányban a bírói szervek nem voltak különálló és közigazgatással összefüggésben nem álló független szervek, hanem különösen alsó fokon a közigazgatás rendes szervei, vagy ezeknek elnöklete alatt működő törvényszékek bíraskodtak, a legfelsőbb fokon működő királyi testületi bíróságok pedig az ország legfőbb közigazgatási méltóságainak névleges elnöklete alatt működtek. (Dr. Ferinandy Gejza: Magyarország közzoga.)

1848 előtt a bíraskodás és a közigazgatás szervezete részben már el volt választva, mert a királyi táblának, amely másodfokú bíróság volt, sem bírái, sem elnöke, a királyi személynök nem végeztek közigazgatási tevékenységet, a hétszemélyes táblának bírái pedig szintén csak bíraskodtak, és csak az elnöke a nádor vagy az országbíró gyakorolt közigazgatási tevékenységet is. A vármegyék szintjén ez kevésbé jelentkezett, mert a törvényszék elnöke, az alispán (ez rendszerint a másodalispán volt) a szolgabíróval és esküdttársával, a szolgabírák esküdttársaikkal együtt, a városokban pedig a bíró a tanácsbeliekkel együtt közigazgatási és bíraskodási teendőket egyaránt végeztek. (Ideiglenes törvénykezési szabályok 24-27.§.)

A bírói hatalom, a függetlenség elve, az összeférhetetlenség korábban még deklarálva sem volt. (Stipta István: A magyar bírósági rendszer története.) Lényegében ezt a hiányt pótolta a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvény, amely már elvi álláspontot foglalt el a közigazgatás és a bíraskodás elválasztását illetően. A törvény rögzítette, hogy „az ítékezés mindig a király nevében történik, a bírákat a király nevezi ki, és az állampénztár fizeti”. (1869. évi IV. tc.)

A bíraskodásnak a közigazgatástól való elválasztását az 1871. évi XXXI. tc. valósította meg, amely az 1871. évi XXXI. tc. léptetett életbe, megszüntetve a megyei és városi bíróságokat, illetve ezeknek bírói hatáskörét, továbbá a megyei és városi törvényszékeket, és helyettük elsőfokú (vagy korabeli nyelvezettel: első folyamodású) egyes és társas bíróságokat szervezett és léptetett hatályba.

A hazai törvények sorában ekkor rögzítették első ízben a bírákkal szemben támasztott szakképzettségi követelményeket, és meglehetősen szigorú elvárásokat támasztva az összeférhetetlenséggel kapcsolatos előírásokat is.

Mindemellett kiemelt fontossággal bír, a bírói függetlenség elvének deklarálása is. A szabályozás lényege a mai napig időt álló, gyakran használt szóhasználatunkkal élve „jogállami” megoldásnak tekinthető, hisz evidenciaként került szabályozásra, hogy a bíró csak a „törvényeknek (törvényerejű szokásnak) van alárendelve, a bíró, a törvényekben meghatározott eseteket kivéve, elmozdíthatatlan, áthelyezni és fizetésében, járandóságaiban megrovidíteni ugyancsak nem lehetett. (1869. évi IV. tc.)

A bírósági szervek jogállását illetően kiemelt fontosságára tekintettel, mindenképpen meg kell említeni, hogy az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól eltérő jellege és a jogrend fenntartása szükségessé teszi, hogy az alkotmány olyan biztosítékokról gondoskodjék, amelyek az igazságszolgáltatás zavartalan, politikai és más egyéb irányú befolyásoltságtól mentes legyen.

A bírói függetlenség elvének megvalósítására egyébként régi alkotmányunk rendelkezései is törekedtek, amikor „a felek perlekedésének és a bírák ítélethozatalának bírói parancsokkal történő megakasztását, vagy a bírának jogellenes ítéletek hozatalára való kényszerítését tilalmazzák”. (Pl.1471.12., 1492.10., 1566.25., 1613.34., 1618.13., 1647.137., 1655.53. és az 1622.évi 2. és 1638. 1. törvénycikkbe iktatott hitlevelek conditiói.)

A függetlenség biztosítására azonban megfelelő intézmények nem álltak rendelkezésre, így azok gyakorlatilag nem is érvényesülhettek.

Említésre méltó még, hogy az 1791. évi XII. tc. kísérli meg a bírói függetlenség intézményi rendjének biztosítását, amikor kimondja, hogy a bíróságok rendjét törvény állapítsa meg, „s azt a király önkényűleg meg ne változtathassa”. (1791.évi XII. tc.)

Végül is az 1869. évi IV. tc. az, amely egyértelműen kimondja, hogy a bírák egyedül a törvények és szokások, valamint törvényes rendeletek szerint kötelesek ítélni, és ennek biztosítására intézményekről is gondoskodik. Ezek közé tartozik, hogy bíróságokat csak törvény szervezhet, továbbá a bírák elmozdíthatatlansága, áthelyezhetetlensége és a bírói összeférhetetlenség megállapítása.

Kevésbé ismert, de jelentőségét tekintve ugyancsak jelentős az 1871. VIII. tc., amely a bírák büntetőjogi és fegyelmi felelősségét szabályozza. A törvény rögzítette, hogy „a bíró magatartása felett csak bírói testület mondhat ítéletet” (1871. évi VII. tc.). A törvény tehát kizárta a bírói ügyekbe történő beavatkozás lehetőségét a végrehajtó hatalom részéről. Egyedül a legmagasabb szinten és beosztásban dolgozó bírák (ítélőtáblai elnökök, kúriai bírák és tanácselnökök) felett ugyanis részben a Kúria elnökéből és rangidős bíráiból, fele részben pedig a főrendiház által választott 36 tag közül, alkalmanként kijelölt, de egyébként összesen 12 tagú, külön fegyelmi bíróság járt el.

A bírói függetlenség és a hatalmi ágak szétválasztásának rövid áttekintésére azért volt szükség, hogy egyértelmű legyen, hogy mindez a katonai eljárásban másképp alakul.

A katonákkal szemben folytatott büntetőeljárásban az igazgatás és a bírói hatalom elkülönülése korántsem figyelhető meg. Ennek oka nyilvánvalóan az, hogy a katonai fegyelem, az ilyen rendben szervezett alakulatok számára továbbra is indokoltá tette a

parancsnok büntetőhatalmának fenntartását, amely szükségszerűen korlátozza a bírói tiszttel funkciót ellátó személyek részvételét az igazságszolgáltatásban.

A magyar királyi honvédségi bíraskodás az 1868. évi XI. tc. 54. § és a XLI. Tc. 23. §-án alapszik. Az igazságügyi közigazgatás teendői, így az igazságszolgáltatásról szóló törvények és rendeletek szerkesztése és kiadása a honvédelmi miniszter hatáskörébe tartoznak.

Nagyon lényeges, a polgári ítélkezéstől elvi és lényeges különbséget jelent, hogy a magyar királyi honvédség főparancsnokát megillette az ún. „bírói fensőbbbségi jog” (ius gladii et aggratiandi) valamennyi a honvéd bíróság hatálya alá tartozó személy vonatkozásában.

A judicátúra mindennapi ellátása szükségessé tette, hogy a honvédség fő-parancsnoka az őt illető bírói fensőbbbségi jogot helyettesére, valamint olyan parancsnokokra is átruházza, akik mellé honvédbíróság van rendszeresítve. A honvéd bíróság tagjai – akár ügyészi, akár bírói funkciót látnak el – a parancsnok beosztottai, akik tevékenységüket annak utasításai szerint látják el. Ebből az is következik, hogy a bírói függetlenség hagyományos garanciális elveinek érvénye-süléséről esetükben nem beszélhetünk. A hadbírák nemcsak háborúban, hanem békeidőben is egyik állomásról a másikra ideiglenesen vezényelhetők, sőt végleg is áthelyezhetők voltak.

A honvéd-hadbírák fegyelmi ügyekben katonai előjáróiknak voltak alárendelve, amely szintén ellentétes a bírói függetlenség alapgondolatával.

A fentebb hivatkozott bírói fensőbbbségi jog – más szóhasználattal: a büntető és megkegyelmezési jog –, magában foglalta a bűncselekmények üldözésére (feljelentés, az eljárás megindítása) előzetes fogvatartás, nyomozás elrendelésére, az ítélethozatal, a hozott ítéleteknek, végzéseknek, határozatoknak záradékolása, kihirdetése és végrehajtása, és végül az ítéletek (végzések) enyhítésére, vagy akár teljes meg-kegyelmezésre vonatkozó hatalmat, amennyiben ez a jog korlátozva nem volt. Ez a korlátozás azonban csak annyit jelentett, hogy a rangban magasabban állók felett, magasabb szinten gyakorolták a bírói fensőbbbségi jogot. Erre példa, hogy az ezredeseiktől, vagy a velük hasonló állásúaktól fölfelé a bírói fensőbbbségi jogot a legfelsőbb katonai ítélőszék gyakorolta.

A bírói felsőbbbségi jog csak azokhoz a parancsnokokra volt átruházható, akik „bírói főnökök” voltak tehát állományukban szervezetszerűen hadbíró is teljesített szolgálatot.

A bírói felsőbbbségi jogot gyakorló parancsnok számára egyébként hivatásának gyakorlása során a törvények, így különösen a katonai büntető-perrendtartás megfelelő szabályainak betartása kötelező volt. A bírói ügyekben előforduló minden jelentés, megkeresés, parancs és egyéb levelezés azon parancsnok neve alatt került kibocsátásra.

A dolgozat a korábbi történeti előzményekre való utalást követően a hangsúlyt a XIX. század második felére és a XX. század időszakára helyezi. Ennek indoka nemcsak az egyre nagyobb létszámú állandó hadsereg jelenléte, hanem az is, hogy a jogterület jelentősebb kodifikációs alkotásai is ekkor jelennek meg. Itt utalni kell az 1855. évi császári pátenssel hatályba léptetett büntető törvénykönyvre, az 1912. évi XXXIII. törvényre, amely a katonai bűnvádi perrendtartást szabályozza, továbbá az 1930. évi II. törvényre, amely tulajdonképpen az első magyar katonai büntető törvénykönyvnek tekinthető. Mindemellett – ha nem is a teljesség igényével – bemutatásra kerül a honvéd igazságügy korabeli szervezete és kifejezetten a katonai életviszonyok között jelentkező, úgynevezett becsületügyi eljárás is. Az 1912. évi eljárási és az 1930. évi anyagi jogi törvény bemutatásánál utal a dolgozat a korabeli parlamenti vitára is.

Schultheisz Emil jogászprofesszor és egyben hadbíró vezérőrnagy hagyatékából felhasználásra került néhány eredeti, a katonai büntetőjog jövőbeni kodifikációjával foglalkozó, még nem publikált jegyzőkönyv is, így például az, amely a Hadügyminisztérium 1919. február 16-án tartott értekezletről, továbbá a még ugyancsak közzé nem tett jegyzőkönyv, amely az Igazságügyi Minisztériumban 1948. március 3-án, illetve március 10-én készült.

A második világháborút követően a korábbi katonai bíraskodásra vonatkozó anyagi és eljárásjog, és maga a katonai bírói szervezet is átalakult. A katonai bűnvádi perrendtartásról szóló törvény a többször módosított szervezeti rendelkezéseivel együtt végül is 1946-ig hatályban volt. Ekkor az 1740/1946. számú miniszterelnöki rendelet úgynevezett honvédügyészségeket állított fel, a honvédkerület-parancsnokságok székhelyein egyúttal azt is elrendelve, hogy ugyanezek a helyeken honvédtörvényszékek kezdjék meg működésüket. Ez a rendelet az illetékes parancsnoknak korábban a katonai büntető-eljárásban biztosított jogkörét lényegesen átalakította, mert azt – kevés kivételtől eltekintve – a honvédügyészségekre és a honvéd törvényszékekre ruházta át. A honvédügyészeket a honvédelmi miniszter nevezte ki, míg a honvéd-koronaügyész hatásköre pedig a legfőbb államügyészre szállt. A kétfokú bírósági rendszer következtében a honvédtörvényszékek másodfokú bírósága szükségszerűen a Kúria honvédbírósági fellebbviteli tanácsa volt. A honvédügyészségeket igazságügyi vonatkozásban a legfőbb államügyész, illetve az őt helyettesítő úgynevezett alárendelt hadbíró felügyelte.

1946. február 20-án lépett hatályba a kúrián honvédbírósági fellebbviteli tanács szervezéséről és ezzel kapcsolatos rendelkezésekről szóló 1946. évi III. törvénycikk.

A törvény rendelkezései szerint a legfelsőbb honvédtörvényszéknek korábban megállapított hatáskörében a kúrián egy külön erre a célra alakított (honvédbírószági fellebbviteli) tanács jár el. A külön tanácselnökből és négy tagból alakult. Elnöke a kúria elnöke vagy kijelölés alapján a kúria másodelnöke, vagy egyik tanácselnöke; tagjai egyrészt a kúria elnöke által a kúria részéről kijelölt két ítélembíró, másfelől az igazságügyi és honvédelmi miniszter együttes előterjesztésére a köztársasági elnök által kinevezett tényleges vagy nyugállományú két hadbíró.

A kúria honvédbírószági fellebbviteli tanácsának hadbírói tagjai ebben a minőségükben a kúria elnökének felügyelete alatt álltak és rájuk a fegyelmi felelősség, elmozdíthatatlanság, áthelyezhetetlenség, bírói függetlenség és a tanács körén belül az együttalkalmazást kizáró rokonsági és sógorsági viszonyok tekintetében a kúria egyéb ítélembíráira vonatkozó szabályokat kellett alkalmazni.

A honvédbírószági fellebbviteli tanács eljárására a legfelsőbb honvédtörvényszék eljárására vonatkozó rendelkezések voltak irányadók, amelyektől azonban a szükséghez képest az igazság-ügyminiszter a honvédelmi miniszterrel egyetértve rendelettel (!) a bünvádi perrendtartás szellemének megfelelő eltéréseket állapíthatott meg.

A törvény indokolása szerint erre azért került sor, hogy a honvédség demokratikus újjászervezésével kapcsolatban felmerült különböző körülmények következtében nélkülözhetetlen akadályokba ütközött a legfelsőbb honvédtörvényszék és a legfőbb honvéd államügyészség felállítása, jól lehet a folyamatban lévő ügyek elintézése érdekében sürgős szükség volt a honvéd büntetőbíráskodás körében is a fellebbvitel tárgyában határozó bírói szerv megalakítására.

1948-ban a katonai igazságügyi szervezetek újabb átszervezésére került sor. Az 1948. évi LXII. A katonai bűncselekményekről, míg az 1948. évi LXIII. törvény a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról címmel lényegében az eljárásokról alkotott új szabályozást. Az 1947 és 1948-ban végbemenő társadalmi változások mindenki előtt közismertek.

A katonai büntető törvénykönyvről elfogadott 1948. évi LXII., és katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról szóló 1948. évi LXIII. törvény egyértelműen kifejezésre juttatta azt az alapelvet, hogy a katonai büntetőbíráskodás hatálya alá tartozó tekintetében is hatályosak a közönséges büntető törvények rendelkezései, hacsak a különleges katonai viszonyok és katonai érdekek nem követelik meg a speciális katonai büntetőtörvények alkalmazását. Mindkét törvényről megállapítható, hogy egyértelműen magán viseli a szocialista jogalkotás jegyeit. Elegendő

pusztán arra utalni, hogy lényegében ekkor kezdődik a katonai bíraskodás személyi hatályának kiterjesztése.

Míg az 1948. évi LXIII. törvény az egész katonai ügyészi apparátust a honvédelmi miniszternek rendelte alá, addig az 1953. évi 13. számú rendelet a 23 fegyvernemi és magasabb egység mellett működő katonai ügyészségeket az egységes ügyészi szervezetbe integrálta, és megszűnt a Honvédelmi Minisztériummal szemben fennálló függőség.

(A folyamatos változások szinte követhetetlenek voltak, mert jellemző, hogy 1946 és 1954 között 43 különböző jogszabály foglalkozott csak a katonai ügyészség szervezeti, alárendeltségi és hatásköri problémájával.)

A 3/1955. (I.11.) MT. rendelet megszüntette a katonai bíróságok Honvédelmi Minisztériumtól való függését és beépítette azokat az egységes bírósági szervezetbe. Ezt követően a 14/1957. (III. 2.) Korm. rendelet véglegesítette hosszabb időre a katonai bíróság és ügyészség szervezetét, az alábbiak szerint:

1. § 1957. évi február hó 28. napjával a fegyvernemi és az egyes magasabb parancsnokságok mellett működő valamennyi katonai bíróság és katonai ügyészség megszűnt.

Az 1961. évi V. törvény és az 1962. évi 8. számú törvényerejű rendelet anyagi és eljárásjogi vonatkozásban is megszüntette a katonai büntetőjog külön szabályozását, beillesztve azokat az egységes törvény keretébe. A katonai bírói és ügyészi szervezet pedig már korábban, 1957-ben integrálódott az igazságügyi szervezetbe.

A rendszerváltást követően az 1991. évi LXVI. törvény megszüntette a külön bíróságként működő katonai bíróságokat és egyúttal létrehozta eredeti székhelyükön a megyei bíróságok katonai tanácsait. A katonai ügyészi szervezet, az egységes ügyészi szervezeten belül továbbra is megtartotta katonai szervezeti jellegét is.

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni még, hogy egyrésztől kétség kívül szükség van a katonákra vonatkozó sajátos büntetőjogi szabályozásra, másrésztől azonban tény, hogy az Európai Unió országaiban kivétel nélkül a polgári büntetőjogi szabályozáson kívül külön törvényeket alkalmaznak. A jelenleg folyó büntetőjogi kodifikációs bizottságban Wiener A. Imre professzor készített összeállítást a tervezett büntető törvénykönyv szerkezetéről, amelyben megállapítja, hogy a katonai büntetőjog szakmai melléktörvénykénti kezelése azért is lehetséges, mert speciális alanya van és a szabályozott bűncselekmények is sajátosak. Rendszerint olyanok, amelyeket csak speciális alany tud elkövetni. Véleménye szerint a jogi szabályozás különtartása egyben állásfoglalást jelentene arra nézve is, hogy a katonai bűncselekmény tettese (esetleg társtettese) csak katona lehet, a kívülálló legfeljebb részesek.

A katonákra vonatkozó jelenleg hatályos anyagi és eljárásjogi rendelkezések bemutatása során kitűnik, hogy számos helyen tetten érhetők a jogtörténeti áttekintésben is bemutatott normák mai megjelenése.

A jelenleg hatályos jogi szabályozás számos helyén tetten érhetők a jogtörténeti áttekintésben is bemutatott normák mai megjelenése.

Így a tettes és a részes viszonylatában, ma is tovább él, hogy katonai bűn-cselekmény tettese csak katona lehet, polgári személy részvétele csak bűnsegédi vagy felbújtói magatartást valósít meg, a fiatakorúakra vonatkozó rendelkezések kizárása, a parancsra történő elkövetés, mint büntethetőséget kizáró ok, a katonai szolgálati viszony megszűnése, mint büntethetőséget megszüntető ok mai napig meglévő jelenléte. A szabadságvesztés-büntetés végrehajtására szolgáló külön büntetés-végrehajtási mód (a fogház fokozatnak megfelelő katonai fogda) a közérdekű munka végrehajtása ma ugyanúgy kizárt, mint korábban a dologház, mint büntetés alkalmazása, nem beszélve a rendfokozatot érintő mellékbüntetések jelenlétéről, amelyek közül a legsúlyosabbak főbüntetésként is alkalmazhatók.

IV.

A TÉMÁVAL KAPCSOLATOS PUBLIKÁCIÓK

1. ***Italozás és függelemsértés***, Honvédségi Szemle, 1981. 2. szám. 69-79. p.
2. ***Perújítás Simonyi óbester ügyében*** = Az óbester ébresztése (Tanulmányok Simonyi Józsefről), Debrecen, 2001. 75-93. p.
3. ***A magyar katonai bíráskodás a Mohács előtti Magyarországon*** = Collectio Iuridica Universitatis Debrecensiensis II., Debrecen, 2002. 9-37. p.
4. ***The development of military jurisdiction in Hungary*** = Collectio Iuridica Universitatis Debrecensiensis III., Debrecen 2002.
5. ***A magyar katonai büntetőjog rövid története***. (Tansegédlet) Debrecen, 2002. 150.p.
6. ***A katonai büntetőjog nemzetközi vonatkozásai*** = Collectio Iuridica Universitatis Debrecensiensis IV. Debrecen, megjelenés alatt
7. Az 1912. évi XXXIII. tc. a Magyar Királyi Honvédség katonai bűnvádi perrendtartásáról, Miskolc, megjelenés alatt
8. ***Schultheisz Emil és a debreceni jogászképzés***, Debreceni Szemle, 2003. 1. szám, megjelenés alatt
9. Jogorvoslat a büntetőeljárásban, Magyar Jog, 2003. 1. szám, megjelenés alatt.

THE PRESENT AND THE PAST OF THE MILITARY CODE OF JUSTICE IN HUNGARY

ABSTRACT

I. THE TOPIC

There has never been a complete overview of the Military Code of Justice or of the courts martial in Hungary.

According to some, undoubtedly creditable sources, the history of the Military Code of Justice

dates back to a few centuries ago, when the first permanent armies were set up. Although it is evident that there have always been armed fights between tribes and states through the history of mankind and armed troops were involved in wars. In the beginnings all men fit for military service were called up when there was need, because there were no separate armies at the time. It seems only natural, though that during military service their performance was assessed with different measures than in civil life and that different laws had to be implemented to judge behaviour during military service or at times of war.

The Military Code of Justice developed gradually to meet these requirements.

The main target of the present paper is to demonstrate how justice was served in the army and how the Code of Justice developed in a more and more systematic framework. This, in fact, is in the centre of our attention; although the scope of the present paper does not make it possible to discuss how justice was administered in the courts martial in equal detail. Moreover, when we consider the development of the Military Code of Justice, certain periods will receive more emphasis than others, if, from this perspective, they seem to have played a more important role.

With the above in mind, the regulations of military judgement before the battle of Mohacs in Hungary are only reviewed briefly, because there was no permanent army, as we understand it today, at the time. It is followed by the review of military justice during the war of independence led by Ferenc Rakoczi and the military justice during the war of independence of 1848-49. The discussion of the latter is fairly brief as well, because at times of war, although military justice is practiced, the substantive and procedural principles may be different from those at times of peace. The subsequent chapters of the paper discuss the topic in more detail for several reasons.

The Military Code of Justice, which was in force in Hungary until 1930, was enacted with the patent of the Emperor in 1855 in Austria, before the Austro-Hungarian Monarchy was instituted in constitutional law. The fact itself calls for a more detailed discussion as well as for comparison with the Csemegi Codices of 1878.

The Military Code of Procedure was issued in 1912, which will be compared to Act XXXIII/1986.

As regards Military Substantive Law, Act II/1930 is not only the first truly Hungarian Military Code of Justice, but one, which outlines the basic principles, some of which are unchanged even today.

The paper discusses the “affair of honour”, which may sound unfamiliar today but was fairly important in the past. Likewise, we consider a complete plea in bar, the officers’ right to use weapons.

Military Substantive Law and the rules of military jurisdiction are discussed up to the present day and the development of the basic principles and rules of procedure is traced through history.

II. METHODS

The dissertation basically takes a historical perspective therefore a chronological approach was used in the course of the elaboration of the topic. The author maintains that the history of the military criminal law cannot be separated from the general tendencies in history, politics and political historical events. Accordingly, the structure of the dissertation follows the main historical periods of the Hungarian history. Of course, the specialities of the chosen research area had to be taken into account, thus, the analytical and comparative methods of jurisprudence were also applied. While using the methods of the comparative legal sciences in the course of the description of this separate branch of criminal law, the author was aiming at making the partial differences and the undoubtedly existing similarities perceptible during the analysis of the studied period both with regard to the criminal substantive and the adjective law as well.

The thorough survey of the topic – from the very beginning to the present – proved to be a considerable task even in itself; therefore, the scientific exploration of the martial practice could not be included. The methods of the research have been, however, determined by the fact that the review of the laws of military justice and the drafting of the structural solutions of the military court made it necessary to demonstrate the organisational conditions of the

military – then later regular army – power in the studied historical period. This, obviously, could not mean that the dissertation should take a military historical character but that the interconnection between the military criminal and the persons regarded soldiers by the criminal law and the military organisations that this outlook was indispensable.

This kind of approach of the chosen topic and the choice of research and processing methods were further hardened by the lack of any similar works both with regard to its subject matter and its horizon of elaboration.

The author endeavoured at consulting and including the available original primary sources – which were mainly written in Latin before the historical events taking place in Mohács. During the processing of the documentaries and the available special literature, the author aimed at using the relevant elaborations, although he acknowledged that we cannot talk about an independent regular army and independent military court in the period before 1526. The *Corpus Iuris Hungarici*, however, provides a rich source even in itself, for the regulations of criminal law in connection with the soldiers. Besides, there are such available remarkable works in the special literature – like the works of Imre Hajnik, György Bónis, Alajos Degré and Endre Varga – which provide information about the most important issues of the Hungarian court martial and rules of court. With the help of the consulted literature a rather wide scale of information could be summed up about the various forms of the jurisdiction applied in the case of the soldiers in that period. The military historical works of József Zachar were also of great importance and assistance in the work of the author.

Beside the existing laws and other legal sources, there is a wider special literature for Hungary after Mohács, for the constant wars against the Turks, for the independence war led by Ferenc Rákóczi II and from the 18th century when a regular army was started to being set up. From the papers published in the *Hadtörténelmi Közlemények*, the *Századok*, the *Akadémiai Értesítő*, the military jurisdiction in the border fortresses, the formation of the regular army or the institution of the *Iudicium Delegatum* including mixed (namely both the criminal and civil) cases.

The more and more wide-scale regulation practically offered a comparison between the Army Act promulgated by the patent of the Austrian emperor in 1855, the Csemegi Codex based on much more modern principles, the Statute of Military Criminal Proceedings accepted in 1912 and Act XXXIII/1896. The continuous comparison with the general criminal law and adjective law – even if it is not full scale – runs through the entire dissertation.

The research was highly assisted by the fact that the parliamentary (House of Lords, Upper House, Lower House) proceedings were also available beside the Military Statute of Military

Criminal Proceedings of 1912, Act II/1930 which was not qualified as the first independent Hungarian Army Act, the substantive law and the adjective laws issued in 1948 and the legal regulations of 1989 creating a new situation in many respects. The parliamentary debates well reflect that social and intellectual background in which the laws in this subject were introduced.

Among the sources, the not yet published minutes found in the posthumous papers of Emil Schultheisz judge-advocate brigadier general and professor of criminal law first in Debrecen then in Szeged. The author expresses his thanks for all these for Emil Schultheisz, the uncle of the jurist professor for generously making the inheritance available for the purpose of the research.

From among the above references the most valuable was the original minutes prepared at the meeting in the Ministry of Defence in February 1919. From this, it becomes clear that such determining characters of the Hungarian jurisprudence like Ruzstern Vámbéry, Alfréd Doleschal and Andor Juhász had such an attitude with regard to the necessary and justified forms of the military justice which are valid even today.

III. RESULTS

The thesis points out that through the development of military jurisdiction the principles underlying civil jurisdiction were modified.

Modern European polities are constitutionally governed. Their constitution is based on the division of power between different branches of government, so that the legislative, the executive and the judiciary are relatively autonomous from each other.

In the old constitution of Hungary the judiciary were not autonomous bodies, independent of the executive branch. They were in fact part of it, mainly at lower level.

Before 1848 the judiciary were partly independent of the executive branch, because none of the judges of the Royal Court, which was an Appeal Court, were allowed to take part in administrative procedures. In the Royal Court of Seven only the Palatine or the Lord Chief Justice exercised executive power. In the County Courts and the Town Courts the sub-prefect, the magistrate and all the jurors were engaged in executive as well as judiciary procedures.

In the beginnings there was no need expressed for the judiciary to be autonomous (cf. I. Stipta, "The History of the Judiciary in Hungary"). Act IV/1869 includes the principle of the separation of the judiciary and the executive branches. The act provides, "all sentences shall

be passed in the name of the King and judges shall be appointed by the King and paid by the Treasury” (Act IV/1869).

The separation of the judiciary from the executive power was prescribed by Act XXXI/1871, which terminated County and Town Courts and their jurisdiction replacing them with Courts of First Instance.

Laws in Hungary prescribed the qualifications required for judges for the first time. They also included the law of incompatibility with rather strict rules, most of which apply up to the present day since they reflect the basic tenet of constitutional government declaring that the judiciary are autonomous, who should only submit themselves to the laws of the country and that they cannot be removed, displaced or defrauded of their income, except in cases specified in the law (Act IV/1869).

The division of power and the difference between the legislative and the administrative branches can only be observed if the constitution guarantees that jurisdiction is independent of political or any other influence.

There are rules emphasising the importance of the autonomy of the judiciary in our old constitutions as well (e.g. 1471.12, 1492.10., 1566.25., 1613.34., 1618.13., 1647.137., 1655.53 and Act2/1622 and Act1/1638), which, however could not actually be enforced in the lack of the necessary institutions.

It is worth noting that Act12/1791 includes the institutional guarantee of the autonomy of the judiciary saying that jurisdiction should be carried out in the manner prescribed by law and the “King should not change the process arbitrarily”.

It is ActIV/1869, after all, which stipulates that the judiciary should only consider the written and unwritten laws when they administer justice, and which includes the necessary institutions to enforce this rule, declaring that courts of justice can only be set up by law and that judges cannot be removed or displaced while proposing the law of incompatibility.

Act VIII/1871 is, perhaps less known, but is of equal importance because it includes the criminal and disciplinary liability of the judiciary. “The judiciary have the right to judge the conduct of a judge” (Act VII/1871).

This law provided for the autonomy of the judiciary making it impossible for the executive power to interfere with jurisdiction. For disciplinary investigation against Lord Chief Justices at the Supreme Court, at High Courts or Courts of the First Instance a board of arbitration was commissioned in each case. It had twelve members, six of which were appointed from the senior members of the Supreme Court and the other six from the 36 selected members of the Upper House.

This review of the separation of the judiciary and the executive branches makes it possible for us to demonstrate that the development of military jurisdiction did not actually lead to the same result.

In criminal cases against the military the independence of the judiciary from the executive power is not salient.

A possible reason for the fact is military discipline. In hierarchical systems superiority involves the authority to punish inferiors, which naturally curtails the power of the judiciary.

Royal military jurisdiction in Hungary was based on §54, Act XI/1868 and §23, Act IXI/1868

Legal administration, the drafting and announcement of laws and regulations on the jurisdiction, fell within the competence of the Minister of Defence.

An important principle, characteristic of military jurisdiction and setting it apart from civil jurisdiction, was the supremacy (*ius gladii et aggratiandi*), the Commander-in Chief of the Royal Army enjoyed over all the military judiciary in Hungary. It was possible for The Commander-in-Chief to confer the supremacy on his deputy, or on some other commander, to whom a court martial was officially designated. Members of the courts martial, performing the duties of either prosecutor or judge, were below the commander in position, which meant that they had to follow his orders. Apparently, this arrangement left no room for the guarantees of the independence of the judiciary. It was possible to command judge advocates to another place in peace and in war alike.

Contrary to the principle of the autonomy of the judiciary, judge advocates were below the commanders in rank in disciplinary cases as well.

The above mentioned supremacy, the right to punish or grant a pardon, included the authority to carry out criminal investigation (impeachment, the institution of proceedings), to order detention or inquiry, to add a clause to writs, decisions, to pass, announce and execute sentences, the power to mitigate a sentence or give parole as long as this power was not restricted. This restriction, however, only meant that an officer higher in rank exercised supremacy. Thus, the Supreme Court Martial had supremacy over colonels and officers higher in rank.

Judicial supremacy could only be delegated to commanders who were “Chief Justices”, which meant that there was a judge advocate in their force.

The commander exercising supremacy had to observe laws and the regulations of the Military Criminal Code of Justice. All reports, requests, orders and other mail related to a judicial case were issued with the signature of that commander.

After the historical review, the thesis focuses on the second half of the 19th and the 20th centuries, partly because there were larger and larger permanent armies at the time and partly because there were very important codes compiled as well. Let us refer to the 1855 patent of the Emperor, which enforced the Criminal Code, or Act XXXIII/1912, regulating military criminal procedures, or Act II/1930, which can be regarded the first Military Criminal Code of Justice in Hungary. Besides, a brief discussion of the organisation of the military legal system and that of the special affair of honour follows. When discussing the Procedural Act of 1912 and the Substantive Act of 1930, we refer to the parliamentary debate, too.

Some, so far unpublished, minutes related to the codification of the Military Criminal Code (made at a meeting on 16.02.1919. in the Department of Defence, or on 03.03. and 10.03.1948 in the Department of Justice) were found in the bequest of Professor Brigadier General, Judge Advocate Emil Schulteisz, which are included in the thesis.

After World War II the substantive and procedural laws of military jurisdiction and the organisation of the military judiciary were modified. The procedural law, although modified several times, was in force till 1946. The 1740/1946 Decree of the Prime Minister set up military Prosecutor's Offices at places with regional army headquarters and ordered that courts martial should open at the same places. This document significantly curtailed the authority of the commander in military criminal cases, conferring all such authority (with a few exceptions) to the Prosecutor's Offices and the courts martial. The Minister of Defence appointed the military prosecutors, while the Military Attorney General's office was conferred to the Attorney General. The High Court Martial of the Curia served as the court of the second instance in military cases. The Attorney General, or in his absence, the Deputy Chief Judge Advocate had the right of supervision over the Military Prosecutor's Offices.

Act III/1946 on the organization of military tribunals of appeal came into force on 20 February, 1946.

The law provides for a separate Military Appellate Division (with a presiding judge and four members) within the Curia to take over the earlier competence of the Courts Martial. The presiding judge was the President or the Deputy President of the Curia. Two of its members were judges, designated by the Curia, while the other two were active or retired judges advocates, appointed by the President of Hungary on the joint recommendation of the Minister of Defence and the Minister of Justice.

The judge advocates, in this capacity, fell under the supervision of the President of the Curia and regulations applicable to the other members of the Curia applied to them as well

(disciplinary responsibility, the autonomy of judges, the interdict of dismissal or displacement, the law of incompatibility, etc.).

Procedural regulations for the Military Appellate Division were the same as those for the High Court Martial, which, however could be modified by decrees (!) issued jointly by the Minister of Justice and the Minister of Defence in line with the Procedural Criminal Law.

It was necessary, according to the preamble, because the restructuring of the army created new conditions, which made it difficult to reorganize the High Court Martial and that of the Chief Military Prosecutor's office. The cases under way, however, made it necessary to have a court of appeal in military cases.

1948 saw another restructuring of the institutions of military jurisdiction. Act LXII/1948 included a new military criminal code, while LXIII/1948 provided for the institutions of military jurisdiction and with the modification of appeal it basically provided new procedural regulations. The social changes of 1947-48 are well known.

Act LXII/1948 and Act LXIII/1948 reflect the principle that in military criminal cases the provisions of the Criminal Code are applicable, unless the special conditions in the army, or military interests, make the application of special military laws necessary. It is easy to trace the basic principles of the political system in both Acts. Note that the personal competence in military jurisdiction was also extended.

While Act LXIII/1948 provided for the supervision of the Minister of Defence over the Military Prosecutor's Offices, Decree 13/1953 integrated all the twenty-three Offices into the system of civil prosecutors and the Minister of Defence did not have the right of supervision over them. (The changes were practically impossible to follow, since there were 43 different regulations on the organisation, the supervision and the competence of the Military Prosecutor's Offices alone.)

Decree 3/1955 (I.11) by the Council of Ministers annulled the Ministry of Defence's right of supervision over Courts Martial, integrating them in the system of the Courts of Justice.

The next regulation on the Courts Martial and the Military Prosecutor's Offices was Decree 14/1957 by the Cabinet, abolishing all the Military Prosecutor's Offices commencing from 28.02.1957.

Act V/1961 and Decree 8/1962 annulled separate substantial or procedural military laws, integrating them in the general laws and regulations.

After the change of the political system, Act LXVI/1991 abolished separate Courts Martial and provided for Military Divisions to be set up within the County Courts of Justice. The

Military Prosecutor's Offices, although integrated in the general Prosecutor's Offices, were organised according to the military hierarchy.

It is to be noted that it seems necessary to have a separate Military Criminal Code, and there are separate laws besides the civil Criminal Code in every member state of the European Union.

Professor I.A. Wiener, member of the Codification Select Committee, commissioned to compile the new Criminal Code, proposes that the Military Criminal Code should be a separate unit. It seems justified because it specifies special crimes, which can be committed by special subjects. According to him, the separation of legislation would mean taking the stand that the perpetrator or the accomplice of a military crime must be one of the military. An outsider may only be an accessory.

When examining the substantive and procedural military laws, effective to the present day, we can trace the norms presented in the historical review.

Let us, at this point, draw your attention to just a few examples to demonstrate the above. The condition that the perpetrator of a military crime can only be one of the military, a civilian may only be involved as a person inciting or otherwise assisting the commission of a crime, is retained. Likewise, the regulations on juvenile delinquency are excluded. Acting on order is not considered a complete plea in bar, or termination of service is no ground for abandoning suit even today. Prisoners serve their sentence in separate institutions, in military detention-rooms, which are similar to penitentiaries in civil life. A sentence cannot be redeemed by communal work, not to mention the inclusion of the secondary punishment concerning rank, the most severe measures of which can be administered as principal penalty.

IV.

PUBLICATIONS IN CONECTION WITH THE TOPIC

1. ***Drinking and Insubordination***, Honvédségi Szemle, 1981,
2. ***Trial-renewal in the case of Simonyi óbester*** = Waking up the Óbester (Tanulmányok Simonyi Józsefről), Debrecen, 2001
3. ***Military Jurisdiction in Hungary Before Mohács*** = Collectio Iuridica Universitatis Debrecensis, Debrecen, under publication
4. ***The development of military jurisdiction in Hungary*** = Collectio Iuridica Universitatis Debrecensis, Debrecen, under publication

5. ***International Aspects of Military Criminal Law*** = Collectio Iuridica Universitatis Debrecensis, Debrecen, under publication
6. ***The Brief History of Hungarian Military Criminal Law***, Debrecen, 2002
7. Act XXXIII. Of 1912 on the Military Criminal Procedure Code of the Hungarian Royal Army, Miskolc, under publication
8. ***Schultheisz Emil and Legal Education in Debrecen***, Debreceni Szemle, 2003, vol. 1, under publication
9. Legal Redress in Criminal Procedure, Magyar Jog, 2003, vol. 1, under publication